

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра загальної та диференціальної психології**

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПРАКТИКА»

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 квітня 2025 року**

Одеса

2025

УДК 159.9: 37.015.3

А 43

Друкується за ухвалою Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 16 від 29.05.2025 року)

А 43 Актуальні проблеми сучасної психології: теорія, досвід, практика / Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 року) / за ред. М.Й.Казанжи. Одеса: Університет Ушинського, 2025. 718 с.

Редакційна колегія: Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор; Саннікова О.П., доктор психологічних наук, професор; Дідух М.Л., доктор психологічних наук, доцент; Водолазська О.О., кандидат психологічних наук, доцент; Бринза І.В., кандидат психологічних наук, доцент; Борисова О.О., кандидат юридичних наук, доцент; Василенко І.А., кандидат психологічних наук, доцент; Ульянова Т.Ю., кандидат психологічних наук, доцент; Черножук Ю.Г., кандидат психологічних наук, доцент; Оріщенко О.А., кандидат психологічних наук, доцент.

Збірник призначений для фахівців у галузі психології, наукових дослідників і практиків, викладачів закладів вищої освіти, педагогів і вихователів, докторантів, аспірантів та студентів. Рекомендації щодо впровадження результатів конференції полягають у підвищенні обізнаності науковців, викладачів і аспірантів щодо наслідків та перспектив становлення особистості у невизначеному світі та можливостей практичного використання досягнень загальної психології, психології особистості, історії психології тощо в сучасних умовах освіти та науки.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладеного матеріалу покладено на авторів статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ISBN 978-617-7757-40-4

©Автори статей, 2025
© Університет Ушинського

2025

Ульянова Т. Ю.,

кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри загальної та диференціальної психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Русавська А. П.,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КРЕАТИВНОСТІ ТА ЛОКУСУ КОНТРОЛЮ

Анотація. У статті представлено результати емпіричного дослідження взаємозв'язку між показниками комунікативної креативності та типами локусу контролю у студентської молоді. Для діагностики використано «Тест-опитувальник комунікативної креативності» (О.П. Саннікова, Р.В. Белоусова) та методику «Локус контролю» (Дж. Роттер). Вибірку склали 43 студенти денної форми навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» віком від 18 до 25 років. Обробка даних здійснювалася за допомогою кореляційного аналізу у програмі IBM SPSS Statistics 29.0.

Результати дослідження виявили наявність статистично значущих відмінностей у зв'язках між

типами локусу контролю та складовими комунікативної креативності. Зокрема, інтернальний локус контролю супроводжується внутрішньою саморегуляцією, емоційним балансом і невираженою зовнішньою комунікативною активністю, тоді як екстернальний локус контролю пов'язаний з відкритістю, соціальною активністю, підвищеною емоційною вразливістю та прагненням до впливу у спілкуванні.

Ключові слова: комунікативна креативність, локус контролю, інтернальність, екстернальність, міжособистісна взаємодія, студенти.

Abstract. The article presents the results of an empirical study of the relationship between indicators of communicative creativity and types of locus of control in student youth. The «Communicative Creativity Test Questionnaire» (O.P.Sannikova, R.V.Belousova) and the «Locus of Control» (J.Rotter) were used for diagnostics. The sample consisted of 43 full-time students of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D.Ushynsky aged 18 to 25 years. Data processing was carried out using correlation analysis in the IBM SPSS Statistics 29.0 program.

The results of the study revealed the presence of statistically significant differences in the relationship between the types of locus of control and the components of communicative creativity. In particular, the internal locus of control is accompanied by internal self-regulation, emotional balance and unexpressed external communicative activity, while the external locus of control is associated

with openness, social activity, increased emotional vulnerability and the desire for influence in communication.

Key words: communicative creativity, locus of control, internality, externality, interpersonal interaction, students

Актуальність обраної теми обумовлена інтенсивними соціально-економічними та політичними процесами, що відбуваються в сучасному житті. Які б умови не визначали життя і діяльність людини – внутрішньо, психологічно дієвими вони стають лише в тому випадку, якщо їм вдається проникнути в сферу відповідальності особистості. Відповідальність, що відрізняє соціально зрілу особистість від соціально незрілої, посідає важливіше місце й серед професійно важливих якостей особистості.

На теперішній час в психології розповсюджена концепція двох типів відповідальності, так звана теорія локусу контролю. Інтернальність-екстернальність є два крайніх типу локалізації контролю над значущими для особистості подіями, що відбуваються в житті і діяльності (Дж.Роттер) [4].

Значний внесок в розвиток теорії контролю зробили такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як А.Бандура, Б.Вайнер, У.Джеймс, К.Роджерс, Дж.Роттер, А.Толор, Е.Джері Фарес, В.Франкл, Ф.Хайдер, Е.Шур, А.Фейнгольд та інші.

Існують дослідження, в яких показаний зв'язок локусу контролю з деякими особливостями особистості

(Д.Лестер, П.Хевен та ін.), зокрема комунікативною креативністю (О.П.Саннікова) [5].

Для збору емпіричних даних використовувався комплекс психодіагностичних методик, що забезпечували об'єктивність і валідність отриманих результатів: «Тест-опитувальник комунікативної креативності» (О.П.Саннікова, Р.В.Белоусова) [5], і методика «Локус контролю» (Дж.Роттер) [3].

Вибірку склали студенти денної форми навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» у віці 18-25 років у кількості 43 особи.

Теорія соціального наuczіння Дж.Роттера з'явилася в середині 1950-х років і за двадцять років остаточно сформувалася. Вона виникла в контексті американської науки, спрямованої на позитивне знання. У той час коли Джуліан Роттер почав створювати свою теорію, найбільш значущими напрямками були психоаналітична і феноменологічна теорії особистості (кінець 1940-х – початок 1950-х років). На думку Дж.Роттера, обидва ці підходи містили концепції, недостатньо визначені, і тому він вирішив ввести ясну і точну термінологію. Він намагався розвести концептуальну структуру, що включає чітко певні терміни і гіпотези, які можна перевірити. Він також намірювався побудувати теорію, яка підкреслювала б роль мотиваційних і когнітивних чинників в навченні людини. Нарешті, Дж.Роттер хотів створити теорію, яка підкреслювала розуміння поведінки в контексті соціальних ситуацій. Його теорія

соціального навчання – це спроба пояснити, як навчаються поведінці шляхом взаємодії з іншими людьми і елементами оточення. Говорячи словами Дж.Роттера: «Це теорія соціального навчання, тому що вона підкреслює той факт, що головним або основним типам поведінки можна навчитися в соціальних ситуаціях, і ці типи поведінки складним чином сполучені з потребами, що вимагають задоволення в посередництві з іншими людьми» [2]. Ми вивчали локус контролю як узагальнену змінну і з цією метою обрали відповідну версію методики локусу контролю Д.Б.Роттера [4].

У сучасній психологічній науці комунікативна креативність розглядається як інтегральна система психологічних характеристик особистості, що забезпечують творчий підхід до спілкування та високий рівень комунікативної активності. Цей феномен включає когнітивні, мотиваційні, емоційні, а також морально-духовні компоненти, які визначають особистість і її поведінку [1].

Методика діагностики локусу контролю Дж.Роттера оцінює ступінь інтернальності або екстернальності контролю над подіями у житті. В основі цього підходу лежить теорія соціального навчання, згідно з якою людина пояснює власні успіхи та невдачі або через внутрішні (особистісні) фактори, або через зовнішні обставини. Методика містить 29 пар тверджень, у яких респондент має обрати варіант, що найбільше відповідає його переконанням. Про спрямованість локусу контролю свідчить відносне

перевищення результатів одного вимірювання над іншим. Оскільки когнітивні компоненти психіки присутні у всіх її проявах, таке уявлення про локус контролю розповсюджуються і на характеристики особистості в її діяльності [3].

Авторами «Тест-опитувальника комунікативної креативності» було теоретично обґрунтовано і емпірично вивчено 8 шкал, що складають структуру комунікативної креативності кожна з яких містить 12 тверджень, що передбачають 4 варіанти відповіді: «безумовно, так», «мабуть, так», «мабуть, ні», «безумовно, ні» [5].

У табл. представлені результати кореляційного аналізу отриманих даних.

Таблиця 1.

**Значущі коефіцієнти кореляцій між
показниками локусу контролю і комунікативної
креативності**

Показники локусу контролю	Показники комунікативної креативності								
	ЛС	СС	НТ	К	ЕСС	М	ЕС	КК	ЗПКК
ЛКІ	-301*	-398**	303*	-300*	297*	-296*	-300*	-296*	-299*
ЛКЕ	399**	401**	-398**	400**	-298*	301*	299*	302*	398**

Примітки. 1. Нулі та коми опущені. 2. N=43. 3. Позначка «**» – на 1% рівні значущості ($p \leq 0,01$), «*» – на 5% рівні значущості ($p \leq 0,05$). 4. Умовні скорочення показників локусу контролю: ЛКІ – показник інтернального типу локусу контролю, ЛКЕ – показник екстернального типу локусу контролю. 5. Умовні скорочення показників комунікативної креативності: ЛС – легкість у спілкуванні; СС – схильність до

самопрезентації; НТ – незалежність від зовнішнього тиску; К – конфліктність; ЕСС – емоційна стійкість у стосунках; М – схильність до маніпулювання, ЕС – експресивність, КК – комунікативна компетентність; ЗПКК – загальний показник комунікативної креативності.

Виходячи з даних таблиці показник інтернального локусу контролю (ЛКІ) виявив переважно від’ємні значимі кореляційні зв’язки з більшістю показників комунікативної креативності на ($p < 0,05$) рівні значущості, включаючи показники легкості у спілкуванні (ЛС), самопрезентація (СС) ($p < 0,01$), конфліктність (К), маніпулятивність (М), експресивність (ЕС), комунікативна компетентність (КК), загальний показник КК (ЗПКК), крім показників незалежність від зовнішнього тиску (НТ) і емоційна стійкість у стосунках (ЕСС), де виявлено додатній зв’язок, що відображається наявністю внутрішньої саморегуляції та стабільності у комунікації.

Щодо показника екстернального локусу контролю (ЛКЕ) виявлено значимо додатні кореляції на ($p < 0,01$) рівні значущості майже з усіма показниками комунікативної креативності: легкість у спілкуванні (ЛС), схильність до самопрезентації (СС), конфліктність (К), маніпулятивність (М), експресивність (ЕС), комунікативна компетентність (КК), загальним показником комунікативної креативності (ЗПКК). Натомість у показників незалежність від зовнішнього тиску (НТ) та емоційна стійкість у стосунках (ЕСС)

виявлено значимі від'ємні зв'язки з ЛКЕ ($p < 0,01$ та $p < 0,05$ відповідно).

Таким чином, отримані результати свідчать про наявність суттєвих відмінностей у зв'язках типів локусу контролю з показниками комунікативної креативності.

Інтернальний локус контролю (ЛКІ) загалом характеризується неясковою вираженістю зовнішньої комунікативної активності, що включає легкість у спілкуванні, самопрезентацію, експресивність, маніпулятивність, комунікативну компетентність і розвиненою внутрішньою саморегуляцією та емоційним балансом у міжособистісній взаємодії.

Натомість, екстернальний локус контролю (ЛКЕ) відзначається соціальною активністю, відкритістю і прагненням до впливу у спілкуванні, вразливістю до зовнішніх впливів і емоційною нестабільністю у комунікації.

Література:

1. Антошків А. Колісник М. Комунікативна креативність особистості: психологічний зміст та детермінанти розвитку. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. Психологія*. 2021. Вип. 65. С.8-24.

2. Поденко А., Ге Тінг. Професійна креативність у системі чинників саморозвитку особистості. *Вісник ХНПУ імені Г.С.Сковороди. Психологія*. 2023. С.252-264.

3. Скрипаченко Т. В. Відповідальність як чинник особистісної зрілості. *Журнал сучасної психології*. 2024. №4. С.61-69.

4. Ставицька С., Кутішенко В. Взаємозв'язок локусу контролю та навчальної мотивації студентів-психологів. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. Серія 12. Психологічні науки. Випуск 25 (70). 2024. С.72-80.

5. Ульянова Т.Ю. Особливості особистісної зрілості та комунікативної креативності. *Габітус*. 2021. Вип. 25. С.130-134.

УДК:159.923

Ульянова Т. Ю.,
кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри загальної та диференціальної психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Ткач С. Г.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

СПІВВІДНОШЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ТИПУ З ТРИВОЖНІСТЮ, ФРУСТРАЦІЄЮ, АГРЕСІЄЮ ТА РИГІДНІСТЮ

Анотація. У статті досліджено співвідношення гендерного типу з показниками тривожності, фрустрації, агресії та ригідності. Використано методiku «Статеворольовий опитувальник» (BSRI, С.Бем) для визначення гендерної ідентичності (маскулінність,

Казанжи М.Й., Котовська Г.І. Особливості інтуїтивних характеристик студентів з різним типом професійної самореалізації.....	146
Калужинський Я.В. Суб'єктивне відчуття болю при посттравматичних стресових розладах внаслідок органічного ураження центральної нервової системи.....	155
Коваленко Т.В. Психологічні особливості осіб з різним рівнем нарцисизму.....	165
Козлова О. Особливості взаємозв'язку показників перфекціонізму та тривожності.....	174
Кравченко О.О. Мотиваційний аспект професійного саморозвитку особистості.....	181
Осіченко А.Д. Стратегії вирішення конфліктів подружжя різного рівня задоволеності шлюбом.....	187
Пригаріна П.А. Співвідношення параметрів психологічного здоров'я та показників життєстійкості і психологічного благополуччя особистості.....	201
Рукас Г.С. Суверенність осіб, що відрізняються особистісною зрілістю.....	209
Саннікова О.П., Домасова О.В. Факторна структура особистості успішного маніпулятора.....	218
Саннікова О. П., Терехова Н.В. Взаємозалежність показників рішимості і схильності до соціальної адаптивності.....	234
Сокол Т.В. Особливості переживання психологічного благополуччя особистості в умовах війни.....	242
Ульянова Т.Ю., Рибак Д.А. Співвідношення показників мотивації і схильності до ризику.....	251
Ульянова Т.Ю., Русавська А.П. Дослідження взаємозалежності комунікативної креативності та локусу контролю.....	263
Ульянова Т.Ю., Ткач С. Г. Співвідношення гендерного типу з тривожністю, фрустрацією, агресією та ригідністю.....	271
Ульянова Т.Ю., Черкасова Т.О. Психологічне благополуччя і парціальні позиції життєстійкості: аналіз зв'язків.....	283
Чебикін О.Я., Мішеніна А.В. Жіноча атрактивність як соціальний ресурс: особливості комунікації з жінками та чоловіками в контексті сприйняття та гендерної взаємодії.....	292
Ченчик О.М. Самоактуалізація осіб, що відрізняються суверенністю психологічного простору.....	299